

CUADERNOS DE GEOGRAFÍA

Fundada en 1964 por Antonio López Gómez y Vicenç Mª Rosselló i Verger, *Cuadernos de Geografía* de la Universitat de València es una revista académica dirigida a profesionales de la Geografía y otras disciplinas afines. Su principal objetivo es la publicación de artículos originales e inéditos de investigación sobre cualquier tema relacionado con la Geografía.

Su periodicidad es semestral (dos números al año). Las opiniones expresadas en artículos, notas, reseñas y trabajos publicados en esta revista son de exclusiva responsabilidad de sus autores. La aceptación y publicación de artículos se rige por el sistema de evaluadores externos.

Declaración de buenas prácticas y compromiso ético

La publicación de un artículo en las revistas de la Universidad de Valencia es un proceso de mejora permanente del conocimiento. Es un reflejo directo de la calidad del trabajo de los autores y las instituciones que los apoyan. Los artículos son revisados por pares que basan su labor en el método científico. Por ello es importante ponerse de acuerdo sobre las normas de comportamiento ético que se espera por parte de todas las partes involucradas en la publicación: el autor, el editor de la revista, los revisores, y la sociedad. La Universidad de Valencia realiza las tareas de tutela sobre todas las etapas de la publicación con la máxima seriedad y asume sus responsabilidades éticas y de todo tipo. La universidad se compromete a garantizar que la publicidad, reimpresión u otros ingresos comerciales no tienen impacto o influencia en las decisiones editoriales.

CONSEJO ASESOR Y COMITÉ CIENTÍFICO: Karl W. Butzer (Austin University, USA), Roland Courtot (Université Aix-en-Provence, Francia), Johan M. Nebe (Trier Universität, Alemania), Robert Kent (Akron University, Ohio, USA), Jean Rieucou (Université de Lyon, France), Juan Mateu (Universitat de València), Katerina Michaelides (School of Geographical Sciences, University of Bristol, UK), Marcela Inés Sánchez (Universidad Pontificia Católica de Chile), María Hernández (Universidad de Alicante), M.ª Fernanda Pita (Universidad de Sevilla), Montserrat Gómez (Universidad de Alcalá), Askoa Ibisate (Universidad del País Vasco), M.ª Dolors García Ramón (UABarcelona), Enma Pérez-Chacón (Universidad de las Palmas de Gran Canaria), Encarna Galán (UAMadrid), M.ª Victoria Marzol (Universidad de La Laguna), Concepción Sanz Herráiz (UA Madrid), Antoni Durá (UABarcelona), Felipe Fernández (Universidad de Oviedo), Francisco López Bermúdez (Universidad de Murcia), Rafael Mata (UAMadrid), Fernando Molinero (Universidad de Valladolid), Francesc Nadal (U.Barcelona), Jorge Olcina (Universidad de Alicante), Enrique Serrano (Universidad de Valladolid).

DIRECTOR: Juan Piqueras Haba. Juan.Piqueras@uv.es

SECRETARIO: Joan Carles Membrado Tena. Joan.Membrado@uv.es

EDITORA: M.ª Dolores Pitarch Garrido.

CONSEJO DE REDACCIÓN INTERNO: Ana Camarasa, M.ª José López, Lluís del Romero, Emilio Iranzo y Josep Vicent Boira

Redacción: Departament de Geografia. Facultat de Geografia i Història. Avda. Blasco Ibáñez, 28, 46010 Valencia. Tel.: (34) 96 3864237.

Cuadernos de Geografía se edita en www.uv.es/cuadernosgeo/ o a través de de la web del Departament : www.uv.es/depgeo/

Distribución y ventas: Servei de Publicacions de la Universitat de València. Apartado de Correos 22085, 46071 Valencia. Tel (34) 06 3937174

Edición: Universitat de València. Departament de Geografia, Avda Blasco Ibáñez, 28. 46010 Valencia

ISSN: 0210-086X

Depósito legal: V-2.147 - 1960

Imprenta GOVI - Requena (96 230 25 02) imprentagovi@telefonica.net

95/96
 CUADERNOS
 de

GEO
 GRA
 FÍA

VNIVERSITAT
 DE VALÈNCIA

La naturaleza, considerada por medio de la razón, es decir, sometida en su conjunto al trabajo del pensamiento, es la unidad en la diversidad de los fenómenos, la armonía entre las cosas creadas, que difieren por su forma, por su propia constitución, por las fuerzas que la animan: es el

todo animado por un soplo de vida... Penetrando en los misterios de la naturaleza, descubriendo sus secretos y dominando por el trabajo del pensamiento los materiales recogidos por medio de la observación, es como mejor puede el hombre mostrarse más digno de su alto destino.

Alexander von Humboldt, Kosmos.

ÍNDICE

Vicenç M ^a Rosselló i Verger: <i>Una traça militar de la Serra de Tramuntana amb molta por dels turcs</i> _____	7
Alfredo Faus Prieto: <i>El tribunal del respeso y la planimetría urbana de Valencia (1776-1794)</i> _____	25
Joan F. Mateu Bellés: <i>Institucionalización del servicio hidrométrico en España</i> _____	47
Juan Piqueras Haba y Carmen Sanchis Deusa: <i>Fusta de les serres ibèriques 1750-1790. L'impacte de la demanda per a la construcció naval a Cartagena</i> _____	67
Julia Salom Carrasco: <i>La inserción de las ciudades en las redes globales a través de las relaciones financieras. El caso de la ciudad de Valencia</i> _____	101
Francesca Segura Beltran: <i>Sobre la restauració fluvial i la complexitat dels rius efimers: algunes consideracions crítiques</i> _____	125
María Dolores Pitarch Garrido y Joan Carles Membrado Tena: <i>Análisis de la evolución del suelo urbano durante la burbuja inmobiliaria (1996-2006) en las principales ciudades valencianas</i> _____	149
Francesc Torres Faus: <i>La geografía humana valenciana en les Relacions Geogràfiques fetes a petició de Tomás López</i> _____	175
Ignacio Latorre Zacarès: <i>El cólera en Requena. Una sociedad frente a la enfermedad</i> _____	201
Rafael Belda Carrasco: <i>La arquitectura y la industria en el río Molinar, Alcoy. Puesta en valor de las fábricas y el recorrido del agua</i> _____	227

CINQUANTA ANYS DE CUADERNOS DE GEOGRAFÍA

Abans d'existir a la Universitat de València la llicenciatura específica de Geografia i quan l'únic catedràtic n'era Antonio López Gómez i no hi havia altre professor més que el sotasignat, l'any 1964, va aparèixer una de les revistes geogràfiques amb més llarga executòria de l'estat espanyol. Modesta i seriosa, obria una finestra d'esperança en una *terra incognita* sobre la que planava un vergonyós silenci, no sempre degut a l'absència de conreadors de la ciència geogràfica com hem maldat per demostrar.

L'avinentesa d'oferir materials de recerca als cercles interessats—acadèmics i externs—provenia de la mateixa institució universitària que des del 1960 havia restaurat la revista anual *Saitabi* com a òrgan de la Facultat de Filosofia i Lletres. La conjuntura era propícia en un claustre on havien confluït un floret de professors joves de diverses procedències que marcaren una veritable renovació ideològica i metodològica. El mànager de *Saitabi*, l'arqueòleg Miquel Tarradell—que havia remogut, el 1962, els 2.100 anys de la fundació romana de *Valentia*—va suggerir una discreta segregació de les separates de tema geogràfic. Així van nàixer els *Cuadernos de Geografía*.

El primer lliurament només tenia 71 pàgines amb tres articles; el segon, dos (77 pàgines) i el tercer, un (23 pàgines). A partir del quart (1967) es canviaria la paginació de la revista matriu i, des del 8 (1971) s'alternaria l'eixida d'un fascicle de separata amb un altre elaborat íntegrament des de la càtedra de Geografia. Anys a venir, *Cuadernos* es van emancipar del tot i fins al dia d'avui han publicat 608 articles—no s'hi compten notes, ni ressenyes—i només les pàgines numerades sumen 12.670. Els volums ocupen 104 cm de prestatgeria.

Tres quartes parts dels papers publicats (454) versen sobre temes del País Valencià, amb una majoria aclaparadora a la dècada 1974-1983 i una davallada considerable a l'última (46 %) com pot seguir-se a la taula. La clàssica divisió—i sovint confrontació—entre geografia física¹ i geografia humana dona un balanç d'un terç contra dos terços, atenuat al vintenni 1974-1993. És el resultat obvi de la composició del departament que ha anat evolucionant i incrementant-se.

Crec que val la pena ressenyar una dotzena de números monogràfics que donen consistència i visibilitat a la revista, sense menysprear els miscel·lanis que són iguals d'oportuns. Els "Immigrats de l'àrea metropolitana de València" van concitar els esforços del número 20 (1977); el tema reapareixeria al número 28 (1981) i, sota l'epígraf "Dinàmica immigratòria", al 72 (2002). El número 23 (1978) va dedicar-se als jaciments quaternaris marins de Santa Pola amb la col·laboració de l'especialista malacòleg Joan Cuerda. La riuada del Xúquer de 1982 va motivar un volum de 331 pàgines (32-33, 1983) que mobilitzà gairebé tot el departament: calgué fer-ne una reedició. "Polítiques territorials" encapçalen el número 58 (1995). "Les eolia-

1 Cal remarcar que vuit articles de cartografia s'hi han considerat entre els 303 recomptats.

nites plistocèniques de les Penyes de l'Albir (Serra Gelada)” són la base del número 60 (1996). El centenari de les *Observaciones* del pregeògraf Antoni J. Cabanilles van tornar a cohesionar la majoria de professors en un número doble (61-62, 1997). La temàtica del “gènere” no podia mancar en un dels departaments més femenins de la universitat espanyola i valenciana; s’hi dedicà el doble 63-64 (1998). “Capital social” és l’etiqueta del lliurament 78 (2005), mentre que el transport és l’objectiu d’estudi del 81 (2007). La cartografia històrica centra la matèria del número 86 (2009) i, finalment, “Aigua, enginyeria i territori”, referit al Xúquer i Túria (91-92, 2012) tanca la sèrie dels monogràfics.

Deixant de banda per raons personals si s’ha congriat o no una “escola geogràfica valenciana” a partir del mestratge del professor Antonio López Gómez, caldria remarcar l’increment de la recerca geogràfica, particularment notable entre els anys 1974 i 1993, a deduir de les pàgines de *Cuadernos de Geografía*. Podriem discutir si el model de publicació bianual i la temàtica “local” o “nacional” estan peril·litats. Les agències avaluatòries —els infortunats sexennis!— no valoren gaire aquest tipus de papers, cosa que justifica que determinats investigadors no hi participen. Tanmateix, sense recerca local, no hi ha geografia. La geografia integral —totalitària, si em passeu el mot— fretura totes les contribucions, incloses les superespecialitzades, però sense perdre l’horitzó de la unitat. El País Valencià encara espera més dels geògrafs, d’aquests científics que ens entremetem en tants d’afers físics i humans. Amb la màxima llibertat.

Voldria que aquest davantal no fóra un testament. Ni una acta de defunció. Si em demanen parer, jo m’incline, encara, per l’edició en paper: amb la digital o sense.

V.M.R.

CUADERNOS DE GEOGRAFÍA. PÀGINES I PERCENTATGES DELS ARTICLES PUBLICATS

anys	pàgines	País Valencià	%	Geografia humana	%	Geografia física	%	articles
1964-1973	1.041	35	77,8	37	82,2	8	17,8	45
1974-1983	2.194	103	95,5	65	59,6	44	40,4	109
1984-1993	2.728	113	81,3	82	59,0	57	41,0	139
1994-2003	4.297	156	73,0	146	69,0	67	31,0	213
2004-2013	2.410	47	46,0	75	74,0	27	26,0	102
50 anys	12.670	454	74,7	405	66,6	203	33,4	608